

UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 19.

V Ljubljani, 1. oktobra 1887. l.

XXVII. leto.

Pouk v ženskih ročnih delih.

Konferenčna razprava pri okrajni učiteljski skupščini v Ribnici v 27. dan julija t. l.

Poročala **Ivana Bregar**, učiteljica v Dobropolji.

Prekoristen sad najnovejšega časa v ljudskih šolah je pouk v ženskih ročnih delih, katera ženska v domačem življenji potrebuje, poleg tega jo pa tudi odgojeva v vseh krepostih, katere naj bodo dika ženski. Ženska ročna dela so zelo važna, dà, zelo potrebna vsakej ženski in sicer potrebnejša nego drugi predmeti ljudske šole. Da se pa teh del deklice nekoliko izučé, je malokdaj mogoče, največkrat še celó nemogoče. Vsaj ima mati tako malo časa in potrpežljivosti, hčerko naučiti plesti, kvačkati, šivati i. t. d. Kolikokrat se pa nahaja na kmetih, da matere teh del same ne znajo! Torej je pouk o ženskih ročnih delih zelo potreben in ženske mladini neprecenljive koristi; kajti če se učenke pridno poprimejo dela, se konečno vender lahko dovedejo tja, da sebi in domačim delajo nogovice, da jih znajo zakrpati in tudi perilo in obleko. Če se tedaj učenke do te stopinje dovedejo, se pouk more uspešen imenovati.

Kateri pa so sredstva in pogoji za tak pouk?

1. Deklice naj najpred spoznajo, koliko mnogo jim pouk o ženskih ročnih delih koristi in kako jim je potreben. Akoravno se na kmetih največkrat rado trdi, da je poučevanje v ženskih ročnih delih nepotrebno za kmetske deklice, vender se mora učiteljica pri vsem tem poučevanju truditi in delati na to, da se učenke in po teh tudi stariši zanimajo in ogrevajo za nauk v ročnih delih.

Korist in potreba ročnih del naj se pojasnuje tudi z vzgledi, n. pr.: Kmetska deklica ima mnogokrat kako prosto uro, v kateri ne vé, s čim bi se kratkočasila; ako pa zna kako ročno delo, se ž njim lahko zabava. Primeri se tù pa tam, da imajo pri kaki družini kako slabotno hčerko, ki ne more delati na polji. Ako je tedaj deklica izurjena v ročnih delih, si pa v tem slučaju drugače svoj kruh prislužuje ter po drugi poti koristi domači hiši.

Dalje pomislimo, koliko časa nekatere ženske potratijo, ker nimajo nobenega razumka o ženskih ročnih delih. Večkrat se pripeti, da mora marsikatera ženska radi kake malenkosti najeti šiviljo, da ji zakrpa potrebne reči, ali da jej naredi kaj novega. Pridna in umna gospodinja pa vsa taka dela sama preskrbuje ter hišo varuje marsikakih nepotrebnih stroškov. Pri ženskih ročnih delih se vadi vsaka ženska tudi potrpežljivosti, marljivosti, reda, snage in varičnosti. To pa so glavne čednosti dobre in pridne gospodinjice.

2. Nadalje se mora učenkam kazati, da je le taka deklica kaj vredna, katera si zna sama nogovice delati, sama si kaj zakrpati, šivati i. t. d. in kako je neprijetno tisti, katera si pri ročnih delih ne zná in ne more sama pomagati. Pri deklicah naj se tedaj vzbuja veselje in želje za ženska dela.

3. Tudi učiteljica sama mora pri tem pouku pedagoško ravnati, da doseže svoj namen. Otrok se ne sme zdaj tega, zdaj onega dela učiti, temuč nauk mora biti po pedagoških načelih dobro urejen. Ko učenke eno delo umejo in znajo, potem naj se še le pričénja z drugim. Nekatere vrste del zahtevajo več, nekatere manj razumnosti, nekatero delo je lažje nego drugo. Tedaj mora učiteljica pouk v ženskih ročnih delih tako osnovati, da je vse delo zmožnosti in starosti učenk primerno in da se od lažjega k težjemu napreduje. Zelo važno je tudi, da učiteljica vsakovrstno delo nazorno in splošno kaže. Tudi dela mora učiteljica po svojej previdnosti sama odločevati. Odločuje naj potrebno stvarino in orodje ter naj ves pouk tako uravná, da je bolj splošen, kakor pa posamezen. Učiteljica si s tem ne prihrani le truda, ampak tudi dosti dragega časa. Splošni pouk je potreben posebno pri začetku pri vsakem delu, dokler se učenkam razlagajo prvi pojmi. To naj se godí pri vaji o pletenji, šivanji, kvačkanji, pri prvej nogovici in pri vzgledkih. Učiteljica naj tudi pazi, da učenke ne delajo takrat, kadar učiteljica kaj razlaga, temuč da pazljivo poslušajo; potem naj pregleduje njih dela zaporedoma, da vedno vzdržuje red in mir. Malim učenkam naj pri ročnih delih večkrat tudi pové kako primerno povestico; večje učenke pa naj vadi, da pri lahkih delih tudi zapoje kako lepo domačo pesem. Učiteljica naj dela večkrat pregleduje. V nižjih razredih jej lahko pomagajo bolj izurjene velepridne učenke. Slabo narejeno delo mora učiteljica razdreti, in učenka ga mora iz novega začeti; ona naj gleda tudi na snago. Dokončano delo naj učiteljica spravi do konca šolskega leta v omaro.

4. Najimenoitnejše sredstvo pri ročnih delih je pa stvarina in orodje. Naj poprej mora imeti vsaka šola za ročna dela stvarino in orodje; ravno tako tudi učenke. Če deklice nimajo stvarine, ne morejo delati, in če ne delajo, se tudi kaj ne naučé. Večkrat, posebno na deželi, se prigodí, da za ročna dela nimajo ne šola, ne učenke potrebne stvarine in potrebnega orodja. Ako se v takih krajih za ročna dela nič ne stori, se nihče ne more čuditi, če pri takem pomanjkljivem pouku tudi učenke in še celo učiteljica izgubé veselje do tega pouka. Take zadržke mora odpraviti krajni šolski svet, da roditelje ali njih namestnike primora, da preskrbé, česar je deklicam treba pri tem pouku. Ubogim deklicam naj preskrbé vse potrebno tisti, kateri so po postavi dolžni to storiti. A žal, da so naši krajni šolski sveti v nekaterih krajih še vedno premalo vneti za blagor šole; nekateri so pa šoli, zlasti pa ročnim delom, celo nasprotni. Da bi se pač te nezgode po deželi kmalu pa zdatno odpravile!

5. Vsaka učiteljica mora vediti, koliko naj v ročnih delih v ljudski šoli poučuje, da poučuje le to, kar je bolj važno. Predmeti za ročna dela na ljudski šoli so: Pletenje, kvačkanje in šivanje, vrezovanje in mreženje, zaznamovanje. Ta dela naj se vadijo in urijo na ljudski šoli; zelo natančen naj bode uk o pletenji, kvačkanji, krpanji in šivanji. Razun teh del so še tako imenovana lepotečna dela. V to vrsto spadajo ona dela, kojih namen ni sicer potreben in koristen, ampak le gizdaven. Za taka dela v ljudski šoli manjka časa, a prezirati se pa tudi ne smejo, ker vzbujajo čut za vse lepo in otroke veselé, pa tudi roditeljem se včasí prikupijo. Taka dela naj tedaj izdelujejo pa le učenke, katere so užé v navadnih ročnih delih izurjene.

Prvo delo na ljudski šoli je pletenje na dveh iglah, potem se začné nogovica v različnej velikosti; za tem se vrstejo vzgledni pletki, ki se delé v goste in luknjičaste; potem pridejo na vrsto jopiči i. dr. Drugo delo je kvačkanje zgledkov, gostih in luknjičastih, za

tem se delajo jopiči, kapice in dr. Tretje delo je šivanje, katero je v ljudskih šolah zelo potrebno. V šivanji se morajo vaditi deklice, da znajo iglo prav držati, potem je robljenje rut in druga šivana dela, kakor šivanje košulj, rjuh, prevlake za blazine predpasnike in dr. Krpanje nogovic naj se začénja na zadnje, ker to zahteva že nekoliko vaje v delu, ter se še le po večjih vajah v šivanji bolj priprostitih in tudi v bolj umetnih načinih poučuje. Vse ta naštevana dela naj učiteljica deklicam ne kaže samo le mehanično; nji naj ne zadostuje, da deklice ta dela mehanično ponarejaja; ampak ona naj učenkam popolnoma pojasni, kako se delo izvršuje in koliko koristi, če se dobro izvrši. Pri vseh ročnih delih naj se deklice tudi vadijo prav gospodinjiti, kar je večini učenkam v šoli najbolj potrebno. Učenci in učenke naj se v šoli učé ne za šolo, temuč le za prihodnost — za življenje.

Zgodovina pedagogije.

(K o n e c.)

D o d a t e k.

Iz zgodovine slovenskega šolstva.

V srednjem veku je bilo malo slišati o šolah po sedanjih slovenskih pokrajinah. V Ljubljani je imel menda nemški red v 13. stoletji že svojo šolo, v Kameniku je govor o šoli l. 1307., v Ribnici l. 1407. V 15. stoletji je bila šola tudi v Vipavi že, in sicer slovenska. V to šolo je hodil imenitni Žiga Herberstein. V Ljubljani se je l. 1418. pri sv. Miklavžu užé prej obstoječa šola ponovila.

V dobi reformacije so se rodili slovenski predikantje in ž njimi vred šolniki. Prvi so spisali prve slovenske knjige, katere so mogli tudi slednji rabiti. Primož Truber je spisal prvi slovenski abecednik, zvan „Abecedarium“, Dalmatin je bil dovršil prvo slovensko prestavo sv. pisma in Bohorič pa je spisal prvo slovensko slovnico (v latinskem jeziku). Leta 1543. se imenuje v Ljubljani Lenard Budina, latinski „præceptor“, in Jörg Wurmb pa „nemški šolnik“. Leta 1563. se je ustanovila v Ljubljani po Truberjevem prizadevanji latinska šola, katero sta vodila že omenjeni Budino in protestantski pridigar Boštijan Krell. Po Bodinini smrti je vodil šolo Adam Bohorič. Učilo se je največ latinsko in grško. Gojil se je pa tudi slovenski in nemški jezik. V tretjem razredu je bil pa slovenski pogovor na korist nemščini prepovedan, v četrtem je pa nemški pogovor zavoljo latinščine bil zabranjen. Od l. 1560.—1590. se imenuje v Ljubljani večkrat „nemška šola“, t. j. taka, kjer se ni učilo latinsko, pa menda tudi slovensko ne. V protestantski dobi so si bili še sledeči kraji šolnike preskrbeli: Kranj (1572), Metlika (1582), Črnomelj (1575), Krško, Bled in Idrija. V Loki je bila menda užé pred šola.

Na Štajerskem se je bila v protestantski dobi osnovala šola v Radgoni; predikant protestanske cerkve v Golčah pri Žalci je morebiti tudi šolnika pri sebi imel.

V Mariboru se šola omenja l. 1452., v Studeniškem samostanu v 16. stoletji, pa tudi drugod so stare šole.

Protestantske šole po Slovenskem so imele kaj kratko življenje. V dobi protireformacije bili so pretikantje in šolniki pregnani (1598), protestantske slovenske knjige pa sežgane. Na mesto protestantske latinske šole je stopil jezuitski gimnazij, ki je bil dobro obiskovan (l. 1636. je imel 544 učencev), na mesto onih malih početkov šol po deželi in do cesarice Marije Terezije prišla ni nikakoršna nadomestitev.